

REFLECȚII ASUPRA SISTEMULUI EDUCAȚIONAL MOLDOVENESC

Oleg BUGA,
Universitatea de Stat „Aleco Russo” din Bălți
Natalia MELNIC,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Abstract: *Destroying a state's education system is enough to destroy a nation. An uneducated citizenry is like a tribe that is easy to manipulate. Many know that and some of them use it to their advantage. Moldova is a recently independent country that after 20 years of independence seems to continue its political and social transitions. Additionally, there have been numerous attempts to reform and restructure Moldova's education system to make it more relevant and prepare students for real life situations. Unfortunately these initiatives haven't led to any significant changes or improvements.*

Key words: *educational system, teachers, budget, salary, ministry*

Dacă vrei să distrugi o națiune, un stat este deajuns să-i distrugi sistemul educațional¹. Un popor lipsit de educație este de fapt un trib ușor de manipulat, de gestionat. Asta o știu mulți, de asta se folosesc unii. Republica Moldova este un tînăr stat, cu peste 20 de ani de independență, în perioada de tranziție întîrziată și zbuciumată. Sistemul Educațional moldovenesc trece deasemenea de ani buni, prin încercări disperate de reformare rămase, din păcate, doar la un nivel profund declarativ, fără relevanță în tot ceea ce înseamnă educație pentru viața reală. Sistemul dat a trecut prin grele încercări, chiar și atunci cînd a fost condus de miniștri sau viceministri ce nu aveau nimic comun cu educația. Sau erau preocupați mai mult de afacerile personale, cum a fost cazul unora după anul 2000. Se pare, că mulți au așteptat multe de la fosta ministru Maia Sandu, dar în situația cînd timp de un an se schimba de cîteva ori ministrul educației, este imposibil de a revitaliza sistemul. În genere, se creează impresie, că o mîină invizibilă a distrus acest sistem, ca să distrugă noțiunea de viitor în republică.

Abandonul școlar, sărăcia, lipsa de reforme și stimulente, pregătirea slabă a profesorilor, salarizarea precară (salariile profesorilor sau mărit de la 1 septembrie 2015 cu 3% pe fondul unei inflații galopante!), programe simplificate (geografia care este disciplină de bază în clasele liceale are maximum două ore pe săptămîină, altele și mai puțin) sînt cîteva elemente dominante în sistem azi.

Considerăm, că măsura prioritară pentru Republica Moldova este investiție în Educație. Fără mari investiții în domeniu vom deveni un stat de genul Ruandei sau Namibiei. Considerăm, că bugetul anual național trebuie să prevadă pînă la 12-13% din PIB și în fiecare an să crească. Exemplu Japonia după al doilea război mondial care a investit sume uriașe pentru instruire, pentru trimiterea studenților la studii peste hotare (exemplu de azi cu studenții ce pleacă la studii în România sau Rusia nu e relevant sau serios, majoritatea rămîn acolo și nu se întorc) este un exemplu de stat matur care știe cum să-și gestioneze resursele și cum să-i iasă din așa tipuri de criză. Astăzi, pentru educație se alocă 7.2% din PIB². Toți ținem minte povestea cu autobuzele școlare sau privim așa numitele concursuri de frumuseți universitare. Sînt exemple vădite de cheltuieli ineficiente în educație făcute pe persoane rătăcite în sistem. Aceste lucruri și altele trebuiesc deasemenea înlăturate. Majorarea (pe fondul cheltuirii corecte) trebuie să se întîmple în etape anuale, prin asumarea unui plan de creștere. Alocările trebuie să fie făcute strategic, eficient și transparent, să acopere toate costurile reale ale învățămîntului, iar angajamentele asumate să fie respectate. Din cîteva direcții strategice considerăm necesare și insistăm pe acces echitabil, calitatea resurselor umane și descentralizare și bună guvernare-adică cine și ce bani cheltuie. Și cînd vorbim de finanțare, trebuie să ne raportăm la finanțarea per elev sau student. Principiile acestui tip de alocare financiară sînt încă greșit înțelese de multe școli de la sate care nu raportează absentele sau abandonul pentru a nu se micșora fondurile care sînt date.

În fapt, finanțarea per elev a contribuit la majorarea disparițiilor în loc să le atenueze. Motiv pentru care ar trebui schimbat sistemul cu o finanțare unitară care să răspundă nevoilor instituției de învățămînt fără să întretină raportarea de statistici false.

Una din investițiile strategice este dezvoltarea calității resurselor umane prin formare inițială dezvoltarea sistemului de perfecționare a profesorilor peste hotare (România, Rusia, alte state) din

¹ Dorothy Law Nolte; *Educația care însuflă valori*; Editura: Humanitas, Anul publicării: Iunie 2012

² http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_1112_strategia-educatia-2020.pdf

banii Ministerului Educației, obligativitatea masteratului didactic și alte programe construite în asociere cu universități.

Resursele umane pot determina, într-o măsură mult mai mare decât cheltuielile materiale creșterea calității Educației. În viziunea noastră, nu poate exista profesor școlar cu nota medie luată la studii de 5 sa 6¹. Salarizarea profesorilor trebuie să fie atrăgătoare. În condițiile când zeci de milioane de lei se cheltuie pentru lucruri neesențiale ca sărbători de tot felul, conferințe cu tematici aberante acest lucru este posibil. Salariile dascălilor trebuie să crească pe baza unor criterii și praguri foarte bine definite, în funcție de poziția geografică a școlii (de exemplu, gimnaziile din localitățile îndepărtate trebuie să aibă salarizări mai avantajoase), dar și de vechime, grade de performanță (toți înțeleg că nici un profesor de calitate nu va pleca să predea în școli de genul gimnaziul Celacauca, raionul Fălești unde nu sînt condiții de deplasare sau de trai decent etc.

Primele de performanță ar trebui introduse în sistemul de salarizare și acordate acelor dascăli ale căror elevi obțin rezultate mari la absolvirea anului școlar, la absolvirea liceului, concursuri naționale etc. Cariera de profesor trebuie să fie în top 3 mențiuni de carieră pentru cei mai buni 20% absolvenți ai fiecărei facultăți. Iar dascălii să aibă obțiuni de formare continuă care să dezvolte competențe reale, cel puțin 50% din programele de formare să reprezinte activități practice adecvate.

Abandonul școlar trebuie redus substanțial în condițiile în care sunt frunțași în Europa de Sud-Est la acest capitol. Mii de copii între 1 și 7 ani nu sînt înscriși în nici o formă de învățămînt și educație. Sunt localități unde nu sunt creșe, grădinițe și atunci despre ce fel de potențial uman inteligent putem pe viitor să vorbim. Considerăm, că pierderile datorate dificultii de educație reprezintă circa 25-30% din PIB².

Considerăm, că în viitorii ani în Republica Moldova în educație trebuie de înfăptuit următoarele măsuri :

- transparență în folosirea banilor publici;
- incluziunea școlară a copiilor cu dezabilități;
- finanțare personalizată în funcție de nevoi, nu per copital;
- calitatea în guvernanta, în fiecare școală;
- salarii mari pentru managerii din Educație;
- obțiuni de formare prin activități practice adecvate;
- oportunități egale pentru elevi, indiferent de localitate, de domiciliu sau școală;
- cariera de profesor în trei top mențiuni de cariere pentru cei mai buni 20% absolvenți ai fiecărei facultăți;
- asistarea managementului școlar prin sisteme de management public;
- introducerea sistemului de monitorizare a educației pentru fiecare localitate din Republica Moldova;
- creșterea accesului la îngrijirea și educația timpurie a copiilor inclusiv prin condiționarea acordării de subvenții;
- stimulente semnificative pentru profesorii care aleg să predea în localități defavorizate;
- programe de susținere plătite pentru profesori în primii 2 ani de activitate la clasă;
- obligativitatea masteratului didactic;
- curs de educație pentru toleranță în fiecare instituție de învățămînt pentru eliminarea violenței în școală;
- acces egal la toate programele educaționale gen Erasmus și altele pentru toți dascălii.

¹ Republica Moldova Parlamentul; *Codul educației al Republicii Moldova*; Publicat 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324

²http://adevarul.md/moldova/actualitate/abandonul-scolar-republica-moldova-generat-migratia-fortei-munca-1_54c212bd448e03c0fde0a08c/index.html